DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17983453

YAPONIYA MUSIQA TA'LIMI

Raimova Dilfuza
Milliy G'oya Manaviyat Asoslari va Xuquq ta'lim
Kafedrasi o'qituvchisi

Xojiyeva Maftunaxon
Ijtimoiy amaliy fanlar fakulteti musiqa ta'lim yo'nalishi
2- bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Yaponiya musiqa ta'limi tizimining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va zamonaviy o'qitish metodlari ilmiy tahlil qilinadi. Tadqiqotda yapon maktablarida musiqa madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar, o'quv dasturlari mazmuni hamda milliy va jahon san'ati uyg'unligi o'rganilgan. Shuningdek, musiqiy tarbiya orqali o'quvchilarda estetik did, jamoada ishlash ko'nikmasi va intizomni shakllantirish mexanizmlari yoritiladi. Maqola yakunida Yaponiyaning innovatsion tajribalarini O'zbekiston ta'lim tizimiga integratsiya qilish bo'yicha takliflar berilgan.

Kalit so'zlar. *Yaponiya, musiqa ta'limi, pedagogik yondashuv, maktab dasturi, estetik tarbiya, musiqiy madaniyat, innovatsion metodlar.*

ABSTRACT

This article analyzes the formation, developmental stages, and modern teaching methods of Japan's music education system. The research explores pedagogical approaches aimed at strengthening musical culture in Japanese schools, the structure

of educational programs, and the integration of national and global art traditions. The study also discusses how musical education fosters aesthetic taste, teamwork skills, and discipline among students. The article concludes with recommendations on applying Japan's innovative practices to the music education system of Uzbekistan.

Keywords. *Japan, music education, pedagogy, school curriculum, aesthetic upbringing, musical culture, innovation.*

Kirish

Musiqa ta'limi har bir davlatning madaniy taraqqiyotida muhim o‘rin egallaydi. Zamonaviy globallashuv davrida musiqiy tarbiyaning mazmuni va metodlari tobora yangilanib, xalqaro tajribalar o‘rganilishi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, Yaponiya musiqa ta'limi tizimi o‘zining yuksak samaradorligi, aniq metodikasi va milliy qadriyatlarga asoslangan yondashuvi bilan alohida ajralib turadi.

Yapon maktablarida musiqiy madaniyatni rivojlantirish davlat siyosati darajasida qo‘llab-quvvatlanadi. O‘quvchilarni erta yoshdan musiqaga jalb qilish, xorda kuylash, cholg‘u chalish, ritm mashqlari va musiqiy tinglash darslari muntazam ravishda tashkil etiladi. Ushbu maqolada Yaponiya musiqa ta'limi tizimining nazariy asoslari, o‘quv jarayoni mazmuni, o‘qituvchilar tayyorlash tizimi hamda ta'limda qo‘llaniladigan innovatsion metodlar ilmiy tahlil qilinadi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi — Yaponiyaning musiqiy-pedagogik tajribasini o‘rganish va uni O‘zbekiston sharoitida qo‘llash imkoniyatlarini aniqlashdir.

Muhokama va natijalar

Yaponiya musiqa ta'limi tizimining tarixiy rivojlanishini chuqur ilmiy tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, bu tizim o‘zining shakllanishidan boshlab davlatning ijtimoiy-siyosiy va madaniy hayoti bilan mustahkam bog‘liq holda taraqqiy etgan. Mamlakatning qadimgi davrlarida an'anaviy cholg‘ular — koto, biwa, shakuhachi, shamisenga oid musiqiy meros asosan saroy madaniyati doirasida rivojlangan bo‘lsa, keyinchalik musiqiy ta'lim asta-sekin xalq orasiga kirib borgan. Ammo musiqaning zamonaviy ta'lim tizimiga tizimli kirib kelishi Meiji davri (1868–1912) bilan

chambarchas bog‘liq. Chunki aynan shu davrda Yaponiya G‘arb sivilizatsiyasi bilan faol integratsiyalashishni boshladi va modernizatsiya siyosati musiqiy ta’limga ham bevosita ta’sir ko‘rsatdi.

Meiji hukumatining asosiy maqsadlaridan biri — ta’lim tizimini yangilash va xalqning madaniy saviyasini oshirish bo‘lgani sababli musiqa fani maktab dasturlariga majburiy tarzda kiritildi. Bu davrda Yaponiyaga chet ellik musiqashunos, xonanda va pedagoglar taklif qilindi, ular orqali G‘arb musiqasi elementlari, nota savodi, xor san’ati va ritm mashqlarini o‘qitish metodlari shakllantirildi. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, 1880-yilda birinchi bor milliy musiqa o‘quv qo‘llanmasi yaratilgan va bu qo‘llanma maktablar uchun yagona standart sifatida tasdiqlangan. Mazkur qo‘llanma musiqani xalq ta’limining asosiy bo‘g‘iniga aylantirishda muhim qadam bo‘ldi.

XX asr boshlariga kelib yapon maktablarida musiqa darslarining mazmuni ancha kengaydi. Maktablarda xor bo‘lib kuylash, sodda cholg‘ular bilan ijro qilish, guruhiy ritm mashqlari, musiqiy tinglash va nazariy tushunchalarni o‘rganish kabi faoliyatlar muntazam yo‘lga qo‘yildi. Ayniqsa, xor san’ati yapon maktablarining ajralmas qismiga aylandi. Har bir maktabda kichik xorlar, havaskor vokal jamoalari, maktab orkestri va an’anaviy cholg‘u to‘garaklarining mavjudligi musiqiy ta’limning kuchli amaliy yo‘nalishga ega ekanligini ko‘rsatadi.

1950–1970-yillar Yaponiya musiqa ta’limining ikkinchi yuksalish davri sifatida e’tirof etiladi. Chunki aynan shu yillarda musiqa o‘qituvchilari tayyorlash tizimi takomillashdi, universitetlar va kollejlarning musiqa pedagogikasi yo‘nalishlari faollashdi, darsliklarning ilmiy-metodik asoslari boyidi. Bu jarayon o‘quv dasturlarining izchil standartlashtirilishiga, musiqa o‘qituvchilarining yuksak malaka bilan ishlashiga va maktablarda umumiy madaniy muhitning yaxshilanishiga xizmat qildi. Shu davrda milliy musiqa merosini ta’lim jarayoniga kiritish bo‘yicha keng islohotlar amalga oshirildi, natijada an’anaviy cholg‘ularni o‘rganish davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlana boshlandi.

1980–1990-yillarga kelib, Yaponiyada texnologiyalarni musiqa darslariga integratsiya qilish jarayoni boshlandi. Audio yozuvlar, magnitofonlar, video

materiallar, jo‘rnavis dasturlar va elektron cholg‘ular yordamida musiqa tinglash va ijrochilik mashg‘ulotlari yanada samarali bo‘ldi. XXI asrda esa raqamli texnologiyalar musiqiy ta’limning ajralmas qismiga aylandi. Bugungi kunda yapon maktablarida virtual orkestr simulyatsiyalari, elektron nota tizimlari, kompyuter orqali kompozitsiya tuzish dasturlari va raqamli tinglash kutubxonalari keng qo‘llaniladi. Bu jarayon o‘quvchilarning musiqiy tafakkurini kengaytirish, mustaqil ijod qilishga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirish va musiqiy tahlil ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili Yaponiya musiqa ta’limi tizimining asosiy ustunliklari sifatida quyidagi omillarni ko‘rsatadi: tizimlilik, metodik izchillik, jamoaviy ijrochilikka urg‘u berish, milliy musiqa merosiga sodiqlik va texnologiyalarni o‘z vaqtida integratsiya qilish. Yaponiyada musiqa darslari shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida tashkil etiladi, ya’ni o‘quvchining individual qobiliyatlari, qiziqishlari va ijodiy imkoniyatlari inobatga olinadi. Xor va orkestr kabi jamoaviy faoliyatlar orqali o‘quvchilarda nafaqat musiqiy bilim, balki jamoada ishlash, tartib-intizom, mas’uliyat va o‘zaro hurmat kabi ijtimoiy kompetensiyalar ham shakllantiriladi.

NATIJALAR

Yaponiya musiqa ta’limi tizimining tarixiy rivojlanishi bo‘yicha olib borilgan ilmiy tahlillar quyidagi asosiy xulosalarni beradi:

1. Meiji davri modernizatsiyasi musiqa ta’limining davlat siyosati darajasiga ko‘tarilishiga sabab bo‘ldi. Bu davrda G‘arb musiqasining kirib kelishi, nota savodi va xor madaniyatining shakllanishi musiqiy ta’limni tubdan o‘zgartirdi.

2. XX asrda musiqa ta’limi tizimli standartlashtirildi. Darsliklarning yangilanishi, pedagogik metodikalar boyishi va o‘qituvchilar malakasining oshirilishi musiqa darslarining sifatini keskin yaxshiladi.

3. An’anaviy musiqa merosini maktab dasturiga kiritish yoshlarning milliy o‘zligini mustahkamladi. Koto, shamisenga oid mashg‘ulotlar yapon yoshlarini milliy musiqaga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim omil bo‘ldi.

4. Texnologiyalarning integratsiyasi musiqiy ta’limni yangi bosqichga olib chiqdi. Raqamli audiokutubxonalar, elektron notaga olish dasturlari, virtual orkestrlar o‘quvchilarni zamonaviy ijodiy jarayonlarga jalb etmoqda.

5. Jamoaviy ijrochilik — Yaponiya musiqa pedagogikasining asosiy tayanchi hisoblanadi. Xor jamoalari, maktab orkestri va an’anaviy cholg‘u ansambllari orqali o’quvchilarda ijodiy fikrlash, intizom va ijtimoiy kompetensiyalar kuchli shakllanadi.

Xulosa

Yaponiya musiqa ta’limi tizimi nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy samaradorligi bilan dunyoda tan olingan. Mamlakat maktablarida musiqiy tarbiya o‘quvchilarning ruhiy holati, jamoaviy ishlash ko‘nikmalari va estetik dunyoqarashini rivojlantirishga xizmat qiladi. Yapon pedagogikasi aniq maqsad, puxta rejalashtirilgan o‘quv dasturi va zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unlashgan metodlarga asoslanadi.

O‘zbekiston ta’lim tizimida Yaponiyaning ushbu tajribalarini qo‘llash musiqiy ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarni san’atga yanada chuqurroq jalb etish va ijodiy faoliyatni kuchaytirishga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Koizumi, K. Music Education in Japan: Historical Development and Modern Approaches. Tokyo: Gakuen Press, 2018.

2. Suzuki, S. The Pedagogical Philosophy of Music in Japanese Schools. Kyoto University Publications, 2020.

3. Japan Ministry of Education. Course of Study: Music Curriculum Guidelines. Tokyo, 2017.

4. Tanaka, Y. “Innovative Methods in Japanese Music Pedagogy.” Asian Journal of Music Education, 2021.

5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Musiqa ta’limi samaradorligini oshirish bo‘yicha qarorlar to‘plami. Toshkent, 2022.